

Az elmúlt húsz év romaintegrációs törekvései nem adnak okot az örömrre, de vannak jó gyakorlatok is. A Partners Hungary Alapítvány ügyvezetője állítja: a konfliktusok megoldásához az együttműködés kultúráján keresztül vezet az út. Deák Éva kritikái mellett nagyon fontosnak tartja azt is, hogy a kormány megalkotta a romastratégiát. Szóba került még kormányzati együttműködés, bandázó gyerekek és Gyöngyöspata is. – *Tizenöt éve működik az alapítvány, vagyis javában benne van a rendszerváltás nagy korszakában. A folyamatot sok tényező miatt nevezik sikertelennek, ugyanakkor romaintegráció szempontjából bizonyosan az. A számvevők szerint húsz év alatt százmilliárd ment el az integrációra úgy, hogy semmi látszata nincsen. A helyzet rosszabb, mint korábban. Önök hol helyezkednek el ebben a folyamatban?*

– Az alapítványunknak amerikai alapítója van, s arra hozták létre a szervezetet, hogy a rendszerváltozást követő társadalmi feszültségek megoldásában, a demokrácia felépítésében, demokratikus módszertanok alkalmazásában rendelkezésre álljon. Eszköznek a mediáció módszertanát kaptuk kézhez elsőként, de ide tartozik még a részvételi demokrácia különböző eszköztára, vagy a kooperatív tervezés is. Az alapítvány missziójának középpontjában az együttműködés kultúrájának terjesztése áll. Az volt a célunk, hogy a rendszerváltást követően a demokratikus átalakulásban érintett feleket – akár helyi, akár országos szinten – összehozzuk, és a problémákra fókuszálva az érintettek bevonásával megoldásokat találjunk. Ez a működési modellünk lényege.

A százmilliárdra visszatérve: a romák társadalmi integrációjának számos olyan rendszerszintű akadálya van, amit az elmúlt húsz évben valóban nem sikerült kezelni, ezeken változtatni. Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – csak néhányat említenék: a politikai „váltógazdaság”, a különböző „színű” kormányzatokon átívelő, konszenzuson alapuló hosszú távú intézkedési csomagok végrehajtásának hiánya, az iskolarendszerünk hátrányokat újratermelő volta, az európai viszonylatban is kiemelkedően magas előítéletesség és diszkrimináció, mely leginkább a romákat sújtja. Helyi szinten nem sikerült feloldani a többség és a kisebbség közötti konfliktusokat, melyek most a gazdasági válság hatására még jobban felerősödtek, s néhány helyen már erőszakba is torkolltak. Ez persze tovább erősíti a csoportok közötti előítéleteket, a gyűlöletet. Persze a helyzet nem fekete és fehér. Az elmúlt húsz évben számos jó gyakorlat is kialakult, amelyekre lehet építeni.

– *Ha korábban hiány volt az együttműködés kultúrájának nevezett szimbolikus tőkéből, ezt mára sikerült-e vajon létrehozni?*

– Sajnos, nem mondhatjuk azt, hogy sikerült. Húsz év kevés volt ahhoz, hogy ez rendszerszinten a társadalomba intenzíven beépüljön, különösen egy olyan történelmi időszak után, ahol az „alulról jövő”, társadalmi kezdeményezéseknek – finoman szólva – nem kedveztek a feltételek: a politikai, társadalmi, gazdasági környezet, ahol minden együttműködés gyanús

volt. Ettől függetlenül azt gondoljuk, hogy az együttműködésre minden területen egyre nagyobb szükség van. Legyen szó akár családokról, helyi közösségekről vagy nemzeti szintű problémamegoldásról. Együttműködés nélkül semmilyen fajta emberi együttélés, problémamegoldás nem képzelhető el. Persze vannak pozitív példák is: ahol megszületik a bölcs felismerés, hogy van olyan saját érdekem, ami megegyezik a te érdekeddel, és ez párosul kicsit hosszabb távú gondolkodással, ott születnek jó együttműködések.

– Ettől függetlenül is látni, hogy ebből a szempontból nem a legjobb a helyzet. Mik azok a problémakörök, ahol a beavatkozás szükségességét látják?

– A konfliktuskezelés az a terület, ahol az alapítvány tevékenysége kiemelkedő. A mediáció módszertanát – több szervezettel párhuzamosan – tizenöt éve hoztuk be Magyarországra. Azóta ez ügyben eléggé sok minden történt. Nagyon fontosnak tartottuk, hogy a mediáció törvényi szabályozása megszülessen. Részt vettünk például annak a rendeletnek a megalkotásában 2009-ben, mely kötelezővé tette a képzést a polgári mediációt végző mediátorok számára, méghozzá úgy, hogy sikerült egy asztalhoz ültetni a szakmai képviselőket a törvényalkotókkal. Részt vettünk az igazságügyi pártfogó-mediátor hálózat kiképzésében és mentorálásában. Bármilyen kontextusról is legyen szó, a felek a felelősek önmagukért vagy azért a csoportért, amit képviselnek. Ez a mediáció alapja: az érdekek és az érzelmek feltárásával lehet megállapodásokat kötni, amelyeknek a megvalósításáért a felek a felelősek. Ez persze lehet, hogy kicsit elvontan hangzik...

– Ez tökéletesen érthető.

– Mindenfajta együttműködés az ilyen típusú problémamegoldásra épül.

– Ön több területet említett, e percben számomra az interetnikus, interkulturális mediáció az érdekes. Mit kell erről tudnunk? Van egy többségi társadalom, egy roma kisebbség és számos, nagyon súlyos problémagóc.

– Az Európa Tanácsnak van egy interkulturális mediációs programja, amelynek keretében tizenhárom országban, köztük Magyarországon zajlik egy roma mediátorképző program. Magyarországon húsz ember vesz részt ebben a programban. Olyan roma származású, helyi közösségből jövő emberekről van szó, akik valamilyen módon a többség által működtetett intézmények és a helyi roma közösségek közötti együttműködést erősítik, segítik. Fontos, hogy ők a helyi közösség és az intézmények által is elfogadott emberek.

– Ez a húsz ember nem kevés ennek a híd szerepnek a betöltésére?

– De igen. Ez egy pilotprogram. Fontos lenne, hogy az interkulturális mediátor szakmává váljon, s rendszerszintűvé emelkedjen a mediátorok alkalmazása, ugyanis óriási szerepük van a konfliktusok megelőzésében. A közösség ütőerén tudják tartani a kezüket, felismernek időben nagyon sok olyan problémát, ami lehet, hogy később egy nagyon durva konfliktusban nyilvánul meg. Ha ez időben kezelésre kerül – mert van egy jelzőrendszer –, akkor megakadályozható a konfliktus kiteljesedése.

– A kormányzattal felvették a kapcsolatot ebben az ügyben? Milyen a kapcsolatuk Balog Zoltán államtitkárságával?

– Több szempontból is együttműködünk az államtitkársággal. Az egyik éppen ez az interkulturális mediátorprogram. Ebben az ügyben egy kicsit több befektetést, odafigyelést várnék a kormányzattól. Ez a program már fél éve folyik, a kormányzat aláírt egy szerződést az ET-vel, csatlakozott az úgynevezett strasbourgi nyilatkozathoz, de már ott tartunk, hogy konkrét intézkedésekre van szükség ahhoz, hogy az interkulturális mediáció szakmává válhasson. Ebben az ügyben proaktivitást várnánk a kormányzat részéről. Pillanatnyilag Magyarország reaktív módon vesz részt ebben a programban. Ott vannak az emberek, dolgoznak a terepen. Várják, hogy történjen előrelépés. Ahhoz, hogy mindez rendszerszintűvé válhasson, a kormányzatnak meg kellene teremtenie a feltételrendszert. Megvannak azok a szervezetek – ilyen a mi alapítványunk is –, amelyek, természetesen az érintettek bevonásával, készen állnak ennek kidolgozására.

(MNO / Lippai Roland)